

Influența climatului familial asupra dezvoltării sistemului de valori morale al adolescentului

prof.drd. Țîmpău Cristina
Grădinița nr 271, Bucuresti

Oferind copilului un climat de profundă securitate în condițiile căruia se poate dezvolta armonios, grupul familial îi conoferă totodată un ideal de sine, o imagine liniștitoare a propriului eu, un antidot pentru neliniștile sale interioare. Împlinirea în bune condiții a funcțiilor familiei, manifestarea pleneră a acestora înseamnă îndeplinirea adecvată a procesului de socializare, fără nici un fel de perturbări. Numai o familie unită și care prezintă conduite armonioase ale membrilor săi este capabilă să asigure un climat educativ propice dezvoltării conduitelor normale și pozitive ale copilului, deoarece identificarea cu ambii părinți, imitarea comportamentului acestora și însușirea pe această bază a unor convingeri și atitudini favorabile solicită imperios un potențial funcțional, definit de integralitate și coerență, care să asigure complementaritatea rolurilor și sarcinilor familiale. Când unele funcțiuni ale familiei sunt deteriorate sau absente, apar traume sufletești pe care copilul le resimte în modul cel mai acut cu puțință la nivelul conștiinței sale morale în curs de formare.

Conduitele deviate, dezvoltate încă din perioada preadolescenței ca rezultat al nerealizării uneia sau mai multora din funcțiile familiei sau din lipsa de responsabilitate a părinților, constituie premisa formării unei conștiințe morale deficitare, care poate stimula ulterior adolescentul la săvârșirea unor acte cu caracter antisocial.

Ocupându-se de dezvoltarea judecăților morale la copil ca parte integrantă a procesului de dezvoltare cognitivă oferită de procesul educației parentale, J. Piaget distinge trei faze:

a) realistă, în cursul căreia regulile morale sunt văzute de copil ca externe lui și existând în sine, fiind absolute și neschimbătoare;

b) egocentristă, în cadrul căreia copilul acceptă obligația de a se conforma regulilor, dar nu simte că a luat parte la crearea lor, motiv pentru care va încerca să le schimbe conform intereselor sale;

c) faza cooperării și a respectului mutual, în care are loc internalizarea moralității (morală reciprocității) și acceptarea ei ca mod de reglementare a propriului comportament și a comportamentului altuia - faza adolescenței.

Piaget consideră cunoașterea morală ca bază a acțiunii morale, evidențiind faptul că nici un copil nu-și poate dezvolta o moralitate matură până nu a trecut printr-o „morală a constrângerii”.

La fel ca și J. Piaget, L. Kohlberg consideră că copilul progresează din punct de vedere moral trecând printr-o succesiune invariantă de stadii de dezvoltare. Susține că copiii se conformează la aceste reguli nu din plăcere, ci din dorința evitării pedepsei și maximalizării recompensei. Astfel:

Nivelul 1. Nivelul premoral

1. Pedepsă și orientarea supunerii (supunerea la reguli pentru evitarea pedepsei).
2. Hedonism instrumental naiv (conformarea pentru a obține recompense).

Nivelul 2. Moralitatea conformității la regula convențională (specifică adolescenței).

3. Moralitatea obținerii bunelor relații ale copilului bun și aprobarea altora (conformarea pentru a evita dezaprobarea sau respingerea de către alții).
4. Moralitatea respectării regulilor de conduită (conformarea pentru a evita sancțiunile).

Nivelul 3. Moralitatea principiilor morale autoacceptate

5. Moralitatea contactului și a legii acceptate în mod democratic (conformarea pentru a obține respectul spectatorului imparțial și acordul cu comunitatea).
6. Moralitatea principiilor individuale de conștiință (conformarea pentru a evita autoacuzarea)

Această schemă evidențiază faptul că tipurile progresive ale judecării morale se schimbă odată cu vârsta, copilul trecând prin cele șase studii de dezvoltare a moralității, indiferent de conținutul valorilor ce trebuie internalizate.

Maturitatea judecăților morale este direct asociată cu capacitatea de a rezista presiunilor externe (incitația prietenilor, ocaziile familiale) pentru comiterea unor acțiuni cu caracter imoral.

Educația morală în familie nu se poate rezuma la un simplu proces de transmitere didacticistă a unor cunoștințe, norme sau principii abstracte. Apare necesar a avea în vedere întreg ansamblul conștiinței morale a copilului, adică constituirea unor valori morale durabile, a

unor deprinderi și obișnuințe, cu alte cuvinte a pune accentul atât pe componenta cognitivă cât și pe cea de natură afectivă, evaluativă sau comportamentală.

O tendință negativă frecventă în educarea morală a adolescentului este cea a unor educatori sau părinți de a pune semnul egalității între comportamentul moral al copilului și cel al vârstnicului și de a-i pretinde o moralitate pe deplin formată și conștientă de sine. Mulți părinți ignoră realitatea esențială că nu se poate plasa ființa morală a copilului în imperiul absolut al necesității și că nu întotdeauna morala adultului este și echitabilă pentru cel educat. Criteriul strictei moralități sau al cunoașterii și respectului necondiționat al imperativelor moralității, care acționează în cadrul adulților, este de fapt inoperațional pentru un minor care nu are capacitatea de a discerne consecințele încălcării acestor imperative.

Atunci când formele educative forțază prea mult generalitatea, ignorând faptul că fiecare copil, fiecare adolescent își are individualitatea sa distinctă, este posibil ca sistemul de valori pe care adultul încearcă să i-l imprime să sufere deformări sau să intre în contradicție cu convingerile, sentimentele și experiența acestora.

Educația morală nu se poate reduce numai la influențele exercitate asupra acestei componente, complexitatea ei cerând criterii și metode ferme pe care numai o experiență îndelungată le poate oferi.

A fi părinte este o calitate care presupune experiență, pricepere, răbdare, adică însușirile necesare exercitării „profesiei de părinte”, iar pentru realizarea unor oameni adevărați, este necesară existența unui climat familial favorabil și armonios.

BIBLIOGRAFIE

Bonchiș, Elena : Studierea imaginii de sine în copilărie și preadolescență, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 1997.

Bunea, Ioan : Fenomenologia conștiinței morale, Editura Limes, Cluj-Napoca, 1999.

Bunescu, Vasile : Atitudinile și valorile lor în educație, Revista de Pedagogie, nr. 2, 1972.

Bunescu, Vasile : Educația morală și formarea personalității. Fundamente psihopedagogice, Revista de Pedagogie, nr. 6,7-8, 1991.

Călin, Marin : Datoria morală în procesul educației. Studiu etico-pedagogic, Editura Științifică și Pedagogică, București, 1987.

Cătinean, Tudor : Elemente de etică, vol. I-II, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, 1987.

Charles, C.M. : Building Classroom Discipline, 2004.

Comănescu, Ioan : Autoeducația azi și mâine, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 1986.

Comănescu, Ioan : Reconsiderări în problematica educației morale, Revista de Pedagogie, nr. 6,7-8, 1991.

Dewey, John : Democrație și educație, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972.

Dewey, John : Trei scrieri despre educație, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.